

ISTRAŽIVANJE UNIKATNIH KOSTIMOGRAFSKIH TEKSTURA UZ ART TERAPIJSKO DJELOVANJE

Pletikosić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:242757>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE J. J. STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA PRIMIJENJENU UMJETNOST
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
KAZALIŠNO OBLIKOVANJE

MARIJA PLETIKOSIĆ

**ISTRAŽIVANJE UNIKATNIH
KOSTIMOGRAFSKIH TEKSTURA
UZ ART TERAPIJSKO DJELOVANJE**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc. art. Zdenka Lacina

Komentorica: izv. prof. art. Jasmina Pacek, MFA

Osijek, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. EMOCIONALNA SLABOST I DEPRESIJA.....	1
3. ART TERAPIJA.....	3
4. TEKSTILNI DIZAJN, TEKSTILNA UMJETNOST I UNIKATNE TEKSTURE	4
5. INSPIRACIJA.....	6
6. PROCES RADA.....	7
6.1. RAD 1: „IZBACIVANJE LOŠE ENERGIJE“.....	11
6.2. RAD 2: „OGLEDALO“.....	15
6.3. RAD 3: „ŠTIT“.....	16
6.4. RAD 4: „PROBIJANJE NA POVRŠINU“.....	18
6.5. RAD 5: „OŽILJCI“.....	19
6.6. RAD 6: „SIGURNOST“.....	20
6.7. RAD 7: „OBEĆANA ZEMLJA“.....	22
6.8. RAD 8: „KONAČNO ODREDIŠTE“.....	25
6.9. RAD 9: „OBLAK KOJI PUTUJE“.....	26
6.10. RAD 10: „KOLIKO BLIZU“.....	27
7. PRIMJENA AUTORSKIH TEKSTURA U KOSTIMOGRAFIJI.....	28
7.1. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 1: „IZBACIVANJE LOŠE ENERGIJE“.....	28
7.2. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 2: „OGLEDALO“.....	29
7.3. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 3: „ŠTIT“.....	30
7.4. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 4: „PROBIJANJE NA POVRŠINU“.....	30
7.5. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 5: „OŽILJCI“.....	30
7.6. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 6: „SIGURNOST“.....	31
7.7. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 7: „OBEĆANA ZEMLJA“.....	32
7.8. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 8: „KONAČNO ODREDIŠTE“.....	32
7.9. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 9: „OBLAK KOJI PUTUJE“.....	32
7.10. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 10: „KOLIKO BLIZU“.....	32
8. ZAKLJUČAK	33
9. SAŽETAK.....	34
10. LITERATURA.....	35
11. PRILOG S FOTOGRAFIJAMA PRIMJENE TEKSTURA	36

1.UVOD

Potisnute emocije mogu djelovati poražavajuće na čovjeka. Kakve nam probleme stvaraju i kako ih osvijestiti? Kako riješiti emocionalnu slabost i depresiju? Ja sam odgovor na ovo pitanje pronašla putem art terapije. Što je art terapija? Kako je primjenjivati i kakav učinak ima? Kroz ovaj projekt došla sam do željenih odgovora te sam kroz odabrane simbole i boje došla do novih spoznaja o sebi. Tijekom rada na osmišljavanju i izradi tekstilnih tekstura uvidjela sam da svjesne i nesvjesne radnje pri odabiru boja, tkanina i simbola mogu mnogo reći o nama samima.

U ovom radu detaljno opisujem kako sam uz pomoć umjetničkog istraživanja unikatnih tekstilnih tekstura uspjela osvijestiti i riješiti svoje probleme. Kako u dosadašnjem studiranju nisam imala priliku baviti se oblikovanjem samih tekstilnih površina, iskoristila sam poveznicu art terapije s kostimografijom i provela autorsko istraživanje oblikujući tekstilne površine. Proces izrade autorskih tekstura imao je terapijski učinak, a konačna svrha i primjena istih je kostimografska. Inspiraciju sam pronalazila u prirodi budući da sam cijeli život provela promatrajući je i opipavajući njezine teksture, a od malena sam ih i sama izrađivala tehnikama pletenja i kukičanja.

2. EMOCIONALNA SLABOST I DEPRESIJA

Osvještavanjem svojih emocija dopuštamo im da nam one budu vodilje na putu k upoznavanju sebe. Učinak emocija je snažan i na zdravlje jer utječe i na nekoliko tjelesnih sustava: mozak i živčani sustav, mišićni sustav, endokrilni i kardiovaskularni sustav, probavni, dišni i energetski sustav. Nepludnim izražavanjem emocija dolazimo do emocionalnog istresanja na druge ljude, agresivnog reagiranja ili povlačenja, okrivljavanja, traženja trenutnih razloga ili patnji iz prošlosti, ograničavanja i sputavanja sebe i sl. Dugoročni emocionalni stres dovodi do poteškoća u učenju i obavljanju svakodnevnih dužnosti jer su živčani putevi preopterećeni emocionalnim utjecajima. Dugotrajnim zadržavanjem negativnih emocija tijelo rezultira osjećajem težine, umorom, depresijom, pomanjkanjem entuzijazma i osjećajem frustracija koji dovodi do ozbiljnih fizičkih problema. „Kronična fizička napetost kao odgovor na emocionalni stres može dovesti do slabe krvne cirkulacije, smanjujući otpornost imunološkog sustava i općenito negativno utječući na zdravlje, do glavobolje, truhobolje, usnog ulkusa, kožnih bolesti i alergija, mučnina,

probavnih smetnji, gastritisa, raznih tjelesnih boli, mišićnih grčeva i napetosti, loše krvne slike, problema sa spavanjem, noćnih mora, poremećaja u prehrani, raznih psihičkih i psihosomatskih poremećaja i mnogih drugih...“¹

Veliki broj ljudi prolazi kroz depresivan period i emocionalnu slabost u nekoj fazi života. Danas od depresije boluje više od 300 milijuna ljudi u svijetu, a u Hrvatskoj 200 tisuća. Kako su svi ljudi različiti, na nekom se depresija izražava više, a na nekom manje, ovisno o tome kako se pojedinac kroz život naučio nositi sa poteškoćama.

U mom slučaju depresija se provlači kroz posljednjih 5 godina te ometa moje svakodnevne obaveze i narušava mi odnos s okolinom. Sve je počelo od saznanja u bolnici koje mi je promijenilo život. Od tada su se problemi počeli gomilati umjesto rješavati. Česti odlasci na liječničke pretrage u tinejdžerskim godinama, mijenjajući doktore svaki mjesec, su na moje psihičko stanje utjecali poražavajuće tako da sam netom dobila i psorijazu². U tim godinama sramila sam se svoga tijela koje je bilo 30% zahvaćeno psorijazom. Godinama su moje misli bile opterećene riječima koje mi je doktor uputio. Kada sam otišla psihologu dijagnosticirana mi je depresija, ali nije uslijedio nikakav oblik terapije, nego se nastavilo čekati da „taj period prođe“. Zbog toga ne krivim roditelje jer vjerujem da je njima bilo još teže prolaziti kroz to razdoblje nego meni, jer ni jedan roditelj ne može gledati svoje dijete da pati. A ja sam se udaljila od njih.

„Tko zna do kada ćemo igrati ovu apsurdnu igru koja nas drži na terenu protiv samih sebe, protiv naše vlastite životne energije.“³

Trebalo mi je pet godina da potražim profesionalnu pomoć. Tražila sam psihološko savjetovanje u Studentskom savjetovalištu Sveučilišta u Osijeku, no liste čekanja su bile preduge. Pomogle su mi konzultacije s profesoricom Jasminom Pacek koja mi je predložila art terapiju⁴ kao oblik psihoterapijske pomoći. Individualne art terapijske seanse su mi pomogle da se suočim s problemima i da se naučim nositi s njima. Upoznala sam sebe i koliko sam zapravo jaka osoba. Nakon dugo godina šutnje napokon sam se otvorila i progovorila o svojim problemima te osjetila olakšanje.

¹<http://www.anabozac.com/rad-sa-emocijama/>

²Psorijaza je genetska i kronična kožna bolest koja se javlja i kao posljedica velikog stresa.
<http://alternativa-za-vas.com/index.php/clanak/article/psorijaza>

³Osho Rajneesh.

⁴Dijana Škrbina, *Art terapija i kreativnost: Multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji*, (Zagreb: Veble Commerce, 2013.)

Zbog svojih poteškoća i emocionalnih problema koji su me sprječavali u umjetničkom napretku i općenito u daljnjem duhovnom rastu odabrala sam poveznicu s art terapijom i za ovaj završni rad iz područja kostimografije. Umjetničko-terapijski pristup učinio mi se kao idealna prilika u kojoj sam mogla istovremeno pronaći adekvatnu temu i područje rada za svoj završni rad te raditi na rješavanju svojih emocionalnih problema. U početku nisam znala što radim i što je art terapija, ali odlučila sam naučiti kroz literaturu, ali i kroz iskustveni rad na sebi.

3. ART TERAPIJA

Što je art terapija? Kakav učinak ima? Kako je primjenjivati?

Kako me oduvijek zanimao rad na sebi i odnosi s ljudima zaista sam se pronašla u ovoj temi.

Tijekom seansi art terapije kroz jednostavne zadatke učila sam uvidjeti sliku problema koji me terete i kako ih savladati.

„Dokle god nesvjesno ne postane svjesno, ono će upravljati našim životima, a mi ćemo ga nazivati sudbinom.“⁵

Art terapija se služi kreativnim procesom kao medijem za usmjeravanje naše energije na neotkrivene dijelove sebe.

„Imaginacija je sila koja privlači fizičke, emocionalne i mentalne energije u dinamički sklad dajući krila našoj duši.“⁶

Art terapija koristi energiju koju već svi prirodno imamo u sebi te dječju slobodu i razigranost. Omogućuje direktniji pristup vlastitim osjećajima i mislima zbog lakšeg izražavanja crtežom nego riječima. Razgovorom, svjesno ili nesvjesno, skrivamo prave misli i osjećaje od sebe i drugih. Pomoću ekspresivne psihoterapije otvara se mogućnost otkrivanja unutarnjih potencijala i kreativnosti, a uz to se razvija ljepša slika o životu, sebi i drugima. Rad na sebi je najljepše što si čovjek može pružiti. Kako bi došli do emocionalnog, energetskog, fizičkog te kognitivnog oslobođenja te povećali sposobnost donošenja racionalnih životnih odluka moramo razriješiti nedovršene poslove i emocije jer ne možemo drugačije napredovati.

„Sudbina nije stvar slučajnosti, već je stvar izbora; to nije nešto što treba čekati, već nešto što treba postići.“⁷

⁵Karl Gustav Jung, *Čovjek i njegovi simboli*, (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1973.), str. 37.

⁶Philip Roth, <http://www.anabozac.com/art-terapija-opcenito/>

Art terapija pomaže pri rješavanju od fizičkih do mentalnih bolesti kojih je u svijetu mnogo. Dobra je za suočavanje sa životnim izazovima i za osobni razvoj. Pokazalo se da art terapija smanjuje anksioznost, depresiju, stres te poremećaje uzrokovane stresom poput raznih psihosomatskih bolesti. Omogućuje snažniji osjećaj samovrijednosti, većeg samopouzdanja i samokontrole. Uspostavlja osjećaj vlastite snage i moći, vrijednosti i zadovoljstva sa sobom na tjelesnoj, emotivnoj i duhovnoj razini te poboljšava kognitivne funkcije.

Odrastajući u okolini koja me od prvog dana počela oblikovati, stvorila sam svjesno i nesvjesno kalupe unutar kojih ostajem zarobljena. Naučena sam živjeti onako kako okolina to očekuje i tu gubim kontakt sa sobom, sa svojim potrebama i potencijalima koje nisam imala priliku otkriti. Duboko u meni su potisnute želje, povrede, snovi, pravi osjećaji koji me čine jedinstvenom osobom i koji me obogaćuju. Potisnuti osjećaji su upravljali mojim životom jer ih nisam bila svjesna, a tek kada sam postala svjesna počela sam ih razumjeti i mijenjati. Glavni cilj mog art terapijskog rada bio je da se oslobodim strahova i da pobjegnem od okvira koje su mi drugi postavili. Želim pomicati granice i nakon mnogo padova i neuspjeha želim doći do svog cilja. Kako ću dalje napredovati ako se bojim pokušati?

„Nisam doživio neuspjeh. Samo sam pronašao 10 000 načina koji ne rade.“ „Kada bismo učinili sve stvari koje smo u stanju učiniti – zadržali bi sami sebe.“⁸

4. TEKSTILNI DIZAJN, TEKSTILNA UMJETNOST I UNIKATNE TEKSTURE

Paralelno s proučavanjem literature o art terapiji i mojim odlascima na art terapijske seanse, započela sam istraživanje o tekstilnom dizajnu, materijalima i njihovim mogućnostima te o stvaranju unikatnih tekstura.

Tekstilni dizajn je proces izrade uzoraka i nacрта za pletene, tkane ili tiskane tkanine ili za površinske ornamente tkanina. Obuhvaća primjenu i u odjeći i u dizajnu interijera, a tekstilni dizajneri crtaju ideje za uzorke i nacрте na papiru ili pomoću računalnih programa. Naša odjeća i okolina bila bi dosadna i monotona da nema stručnjaka koji se bave ovim poslom.

⁷William Jennings Bryan, <https://citati.hr/citat-4613>

⁸Thomas Edison, <http://edukacija.rs/izreke-i-citati/tomas-edison>

S druge strane tekstilna umjetnost „Fiber art“ je integralni dio suvremene umjetničke scene primijenjene umjetnosti. Umjetnička je to djelatnost u kojoj se koriste biljna, životinjska ili sintetička vlakna kao i tkanine, a u širem smislu i drugi materijali poput plastike i papira su se počeli koristiti kroz tekstilne tehnike. U galerijama možemo vidjeti mnogo različitih varijanti ove umjetnosti, od plošnih do trodimenzionalnih, od minijatura do prostornih instalacija. Tekstilna umjetnost se razvila i u stvaranje reljefa i skulptura čemu su pridonijele tekstilne umjetnice poput Jagode Buić i Magdalene Abakanowitch.

Iz svog istraživanja tekstilnih umjetnika i dizajnera izdvojila bih Isobel Curriea, Jagodu Buić, Jun-ichi Arai i modnu kuću Missoni u čijim sam radovima pronašla određene poveznice s onim što sam ja započela, svojim istraživanjem tekstilnih tekstura kroz ovaj završni rad.

Isobel Curriea je tekstilni umjetnik koji se bavi izradom umjetnina nitima te stvara zapanjujuće zamršene radove. Dojmio me način na koji niti prolaze kroz prostor i tako stvaraju skulpture. Inspiraciju nalazi u geometriji, uzorcima, ritmu i oblicima koji se nalaze u prirodnim krajolicima, a kako je priroda i moja inspiracija poveznica je bila još jača.

Pronašla sam poveznicu svojih radova i s radovima tekstilne umjetnice Jagode Buić. Ona je hrvatska likovna umjetnica poznata po svojim monumentalnim instalacijama tekstilne umjetnosti.⁹ Kao kostimograf i scenograf je realizirala više od 120 projekata za balete, drame, opere i filmove. I ja u ovom projektu kao i Jagoda Buić krećem od izložbenog karaktera teksture, a tek kasnije razmišljam o njihovoj kazališnoj primjeni.

Jun-ichi Arai je tekstilni dizajner koji učestalo surađuje s modnim dizajnerima (poput Issey Miyake i Rei Kawakubo) koji koriste njegove unikatne teksture u svom dizajnu odjeće.¹⁰ On je jedan od najinovativnijih tekstilnih umjetnika našeg doba. Cijeli svoj život posvetio je istraživanju tekstila. Njegovi radovi izloženi su u mnogim najpoznatijim muzejima u svijetu.

⁹Studirala je na Akademiji primjenjenih umjetnosti i dizajna te povijest umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu. Diplomirala je na akademiji u Beču. Studirala je filmsku scenografiju u Cinecitta u Rimu i povijest kostimografije u Centre delle Arti e del Costume u Palazzo Grassi u Veneciji. Jedina hrvatska umjetnica nagrađena „Grand Prix-om“ na svjetskom bienalu suvremene umjetnosti u Sao Paolu.

https://en.wikipedia.org/wiki/Jagoda_Buić

¹⁰Rođen u Kiryru gradu koji ima važnu, tisuću godina staru tradiciju u proizvodnji tekstila. Još u mladosti je otkrio dar koji krije u rukama dok je radio u očevoj tvornici tekstila. Studirao je na Institutu za kazalište i umjetnost u Tokyu 1953. Putovao je po svijetu i skupljao razne tehnike proizvodnje tekstila te se tako izučavao.

<http://www.fashionencyclopedia.com/A-Az/Arai-Junichi.html>

Impresionirao me je njegov pristup jer koristi staru praksu i nove tehnologije zajedno, što je mene uvijek zanimalo: spoj tradicijskog i suvremenog.

Modna kuća Missoni¹¹ u mom istraživanju iskočila je kao primjer suvremenog oblikovanja tekstila primarno koloritom, a potom i oblicima i teksturama. Missonijeve kolorističke tekstile smatraju suvremenom umjetnošću. U svom dizajnu se koriste koloritskim razigravanjem geometrijskih oblika što njihovim pletivima daje unikatnost. Inspiraciju pronalaze u povijesti umjetnosti primjerice u bizantskim mozaicima i freskama, ali i u ljubavi i glazbi.

Moj interes prema oblikovanju tekstila kreće još iz ranog djetinjstva. Zanimalo me pletenje i kukičanje te sam počela stvarati svoje prve motive i uzorke. Tijekom studija kostimografije nismo imali puno prilika baviti se oblikovanjem samih tekstilnih površina. Više smo bili orijentirani na dizajn i izradu cijelih kostimografskih odjevnih predmeta od gotovih tkanina, razradom općih komunikacija svojstva likova kroz povijesni period, doba dana, protok vremena, dob, spol, zanimanje i socioekonomski status lika kao i njihove psihološke karakteristike, te ih komunicirali s dizajnerskim alatima prepoznatljivih povijesnih silueta, proporcija, kolorita i slično. No prema „Matrici dizajniranja kazališnih kostima“¹² koja objedinjuje sve kostimografske alate, vrsta tkanina i teksture su ravnopravni osnovni elementi dizajna uz siluetu, proporciju, boju, uzorke/ornamente, format, liniju, volumen/masu, konstrukciju, zvuk i dodatke. Stoga sam odlučila da moj afinitet prema oblikovanju unikatnih tekstilnih površina započnem kroz rad na seriji umjetničkih tekstilnih izričaja koji u budućnosti mogu imati i kostimografsku primjenu.

5. INSPIRACIJA

Glavna inspiracija projekta je priroda u kojoj pronalazim mir i koja me opušta. Priroda je jedino mjesto gdje se osjećam sigurno i gdje budem ono što uistinu jesam. Priroda me nikada nije osuđivala i zbog toga sam uistinu voljela odlaziti k njoj. Odlazak u prirodu mi pruža odmor za dušu i tijelo i upravo mi to vraća snagu i želju za daljnjim napretkom. Cijeli život

¹¹Missoni je talijanska modna kuća sa sjedištem u Vareseu, poznata po svom šarenom dizajnu pletenine. Djelatnost je osnovana 1953. kada su Ottavio i Rosita Missoni osnovali malu radionicu za pleteninu u Gallarateu u Italiji. Otawijev ukus za boju i dizajn se stopio u Rositinim poznavanjem tekstila te su tako malim koracima došli do svjetskog poznatog brenda. Proširili su svoje područje djelovanja na tekstil za interijer, nakit i dječju odjeću.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Missoni>

¹²Pacek. Jasmina, *Taksonomija dizajniranja kazališnih kostima, nastavna građa predmeta Kostimografija 3, akademska godina 2017/18*, Umjetnička akademija u Osijeku.

sam okružena planinama koje dominiraju nad poljima i morem, šumama, čistim rijekama i potocima te zbog toga uvijek žudim za povratkom u prirodu. Odrasla sam u njezinoj okolini, naučila sam se stopiti s njom i uživati u svakom njezinom elementu. Kada sam došla u Osijek za mene je najveći šok bila okolina i trebalo mi je dosta vremena da se priviknem na zgrade i asfalt. U Osijeku mi najviše fale šetnje šumom. Tu nisam našla svoje mjesto, čvrsto tlo pod nogama gdje osjećam pripadnost. No sada, nakon tri godine života ovdje sam došla do toga da mi se Osijek sviđa i naučila sam izvući ono najbolje iz grada i ljudi koji žive u njemu. No priroda je ipak moja osnovna inspiracija te iz nje potječe i moj interes za teksturama. Kroz svoj život opipala sam i promotrila puno drveća, kamenja, cvijeća i životinja. Otuda i želja da radim na teksturama koje bih unijela u kostime kao svoj autorski i unikatni kostimografski rukopis.

Najzastupljenije boje u mojim art terapijskim crtežima su bile zelena i narančasta. Zelena boja mi je predstavljala dom, osjećaj sigurnosti i djelovala mi je jako umirujuće. Boja na koju je moje oko naviklo kroz djetinjstvo provedeno u prirodi. Narančastom bojom sam uvijek predstavljala sebe. Ona se ističe, energična je i poziva na aktivnost, a tim riječima bih opisala i sebe.

Dio art terapijske literature koji me posebno oduševio vezan je za simboliku boja i simbola te za to kako ljudi mogu bez poteškoća pokazati svoje osjećaje i upoznati sebe kroz bilo koji oblik umjetnosti.

6. PROCES RADA

Početak projekta¹³ je bio težak, jer sam kasno krenula u istraživanje¹⁴, a i budžet je bio jako malen tako da sam sve potrebne materijale prikupila na akademiji i kod kuće. Kako sam cijelu radionicu imala za sebe, nitko me nije ometao u radu. Stol sam opremila potrebnim materijalima: dugmadi, perlicama, tkaninama, mrežicama i svim što bi mi moglo poslužiti.

¹³„Projekt je nacrt i plan ostvarivanja zamisli, vizije i političkog, umjetničkog ili tehničkog cilja. U umjetnosti modernizma projektom se označava nacrt i plan postupka ostvarivanja preobražaja društva i umjetnosti. Projekt je povezan sa zamislama društvenog, tehničkog i umjetničkog napretka.“

Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, (Zagreb: Vles & Beton, 2005.), 518.

¹⁴„Istraživanje je skup postupaka otkrivanja, razvijanja, opisivanja, objašnjavanja i interpretiranja funkcija, metoda, vrijednosti i smisla umjetnosti. Umjetnički rad definiran kao istraživanje je skup postupaka kojima umjetnik postavlja i odgovara na pitanje što je umjetničko djelo, kako se stvara i kako djeluje u svijetu. Prihvatiti istraživanje kao radni postupak u umjetnosti znači priznati da umjetnost ima spoznajnu i teorijsku moć, da postavlja i rješava probleme ili da se sama postavlja pred umjetnika kao problem koji treba riješiti.“

Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, (Zagreb: Vles & Beton, 2005.), 286-287.

Ovaj projekt je zahtijevao da radim u opuštajućem ambijentu. Uključila bih glazbu, skuhala kavu i utočila u svoj svijet. Redovno sam dolazila u radionicu i stekla radni ritam. Igrala sam se sa svim što sam imala pred sobom i radila kombinacije različitih materijala, motala ih, palila, kidala itd. Utonula bih u igru kao dijete i nisam dopuštala da me se prekida. Radila sam nepromišljeno i spontano, istraživala sam mogućnosti tkanina pri šivanju kao i probleme te bih došla do novih ideja i znanja.

Tijek misli kroz izradu tekstura je ispričao priču za svaki rad. Sve proživljene emocije su ušivene u projekt. Ovakav način rada na mene je djelovao ponekad jako umirujuće, ali u nekim trenucima i uznemirujuće gdje bi problemi radom izlazili na površinu. Provela sam dovoljno vremena u svojim mislima, problemima i lijepim trenucima te sam više upoznala sebe. Seanse art terapije su me usmjerile na što trebam obratiti pažnju tako da sam istraživala kroz metode izrade koje su imale terapijski učinak na mene.

Koristila sam reciklirane¹⁵ materijale koji su prije izrade tekstura prošli moju autorsku obradu. Kako sam kinestetički tip jako mi je bilo bitno da tkaninu koja me privukla osjetim pod rukom. Prvo me privukao plastični bijeli stolnjak koji je bio gladak na dodir. Bijela podloga na koju donosim probleme koje daljnjim radom pročišćavam. Na njoj sam spontano iscrtavala male kružnice koje sam kasnije izrezivala. Kako nisam imala točne ideje što radim, nesvjesno sam odabrala ovu radnju. Repetitivna radnja kod nekoga izaziva nemir dok je na mene djelovala opuštajuće te sam upala u neki oblik kreativnog transa u kojem su počele dolaziti prve ideje. Iscrtavanje krugova me navelo da istražim što bi značila repetitivna radnja, a što simbol kruga. Osvrćući se oko sebe i promatrajući svijet, sunce, nebo, zvijezde i mjesec, shvatila sam da sve izgleda kao savršeni krug. Cijeli svijet u sebi krije simbol kruga pa sam pomislila da također ima i veliko značenje. Krug nema početak ni kraj zato u njemu vidim simbol jedinstva, sjedinjenja i beskraja. Krug ima sliku savršenog kozmičkog ritma, krug godišnjih doba, putanja planeta oko sunca i simbolizira vremenske cikluse. Za mene krug označava savršenstvo jer kada pogledam svijet oko sebe sve je krenulo od kružnice, od te jedne središnje točke oko koje se sve vrti.

¹⁵ „Reciklažom se nazivaju konceptualni i medijski postupci u umjetnosti, kojima se potrošeni, odbačeni, poništeni, neupotrebljivi, itd. artefakti, prostori, institucije, značenja ili vrijednosti kulture obnavljaju i izlažu u kontekstu suvremene umjetnosti.“

Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, (Zagreb: Vles & Beton, 2005.), 540.

„Karl Jung je u krugu vidio takozvani geometrijski arhetip duše koja, u kombinaciji sa četvorouglo (arhetipom tijela) objašnjava neraskidivu vezu između spiritualnog i materijalnog, odnosno duše i tijela.“¹⁶

Osobe koje crtaju kružnice teže za druženjem, prijateljstvom i harmoničnim odnosima, dok nam puni krug govori o nakupljenim negativnim osjećajima. Naišla sam na članak¹⁷ doktorice znanosti Susan Dellinger koja govori o tome. Ljudima koji odabiru simbol kruga bitna je sreća drugih ljudi te osjećaju njihovu sreću i bol kao na vlastitoj koži.¹⁸ Čitajući ovaj članak pronašla sam poveznicu sa sobom. Jako mi je bitno da su moji prijatelji i poznanici sretni jer meni to pruža zadovoljstvo te sam odgojena da pomazem drugima u teškim trenucima. Na temelju procesa iscrtavanja i izrezivanja krugova sam uočila i neke zajedničke karakteristike sa Dervišima¹⁹.

„Po derviškom shvaćanju cijeli kozmos se vrti, životni tok je vrtnja, priroda je vrtnja, ukratko vrtnja je način postojanja svega. Svojom vrtnjom derviši demonstriraju stav da ljudi kao umna bića koja su odvojena od svijeta trebaju sudjelovati i poticati bit Svijeta.“²⁰

Zanimljivo je to što sam birala repetitivnu radnju za svaki rad, to me potaklo da provjerim što bi to moglo značiti. Porazgovarala sam sa svojim liječnikom i saznala da osobe koje pate od anksioznosti i koje na pameti imaju negativne misli često izvršavaju repetitivne radnje kako bi ih umanjili, neutralizirali ili izbjegli. To je potvrdio i moj osjećaj rasterećenosti i bezbrižnosti tijekom izvršavanja repetitivnih radnji te sam ih koristila tijekom cijelog istraživanja.

Tražeci materijale po radionici naišla sam prvo na tkanine u nijansama od tamnoljubičaste do svjetloplave koje sam imala potrebu iskoristiti. Izrezivala sam ih u trakice koje sam kasnije strojno ušivala jednu do druge. Zaigrala sam se nijansama koje sam složila od najsvjetlije do najtamnije te sam dobila zanimljivo pretapanje boja i prvu zanimljivu teksturu. Ovaj rad sam nazvala „Dubine“ jer sam kroz proces rada utonula u svoje osjećaje koje sam potiskivala.

¹⁶Karl Gustav Jung, *Čovjek i njegovi simboli*, (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1973.)

¹⁷ <https://www.dnevno.hr/magazin/lifestyle/koji-biste-oblik-odabrali-trokut-kvadrat-ili-krug-evo-sto-to-govori-o-vama-125790/>

¹⁸Prema Dellinger: Dobre i loše strane osobnosti čovjeka koji odabiru simbol kruga. „Dobre strane: brižnost, iskrenost, održavaju mir, kreativni, prijateljski, znaju slušati, rješavaju probleme, osjetljivi, promišljaju, vole timski rad. Loše strane: emocionalni, skloni pričanju o drugima, neodlučni, lijeni, melankolični, skloni samooptuživanju.“ <https://www.dnevno.hr/magazin/lifestyle/koji-biste-oblik-odabrali-trokut-kvadrat-ili-krug-evo-sto-to-govori-o-vama-125790/>

¹⁹„Derviš (arap. دَرْوِش, darwīš; tur., derviş) je izraz koji označava muslimanskog mistika tj. sljedbenika tasavufa, mističkog učenja o islamu. Derviš je osoba koja teži k visokim spoznajama o Bogu i u tim valovima nastoji ostati u najvišim stupnjevima molitve.“

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Dervi%C5%A1>

²⁰<https://www.muzika.hr/detalji-o-zivotu-dervisa-i-njihovim-obicajima/>

Izgled teksture podsjeća na duboko more zaigranih valova. Tu se također javlja repetitivna radnja kroz izrezivanje i ušivanje.

Sljedeći rad koji je meni osobno donio zadovoljstvo je imitacija Chanel materijala. Kako sam ih ljubitelj, željela sam pokušati imitirati jednog od njih. Za izradu sam koristila vunu, konac za vezenje te trakice koje sam kidala od tkanina. Rad mi je donio veliko zadovoljstvo zbog osjećaja da mogu napraviti sve što zaželim.

Nastavljajući ovo putovanje došla sam opet do repetitivne radnje, ali ovog puta sam izrezivala kvadrate. Tog dana razmišljala sam kako težim za prihvaćanjem i da želim nekoga pokraj sebe da mi pruži osjećaj sigurnosti. Sjetila sam se roditelja, kućnog ljubimca i bliskih osoba koje nisu sa mnom i koje viđam rijetko. Razmišljala sam o tome kako se udaljavam od njih, a to nikako nisam željela. Moji osjećaji su utjecali na odabir slijedeće tkanine mekane na dodir. Procesom izrezivanja kvadrata sam razmišljala o svom trenutnom stanju i o budućnosti. Tragala sam za rješenjem da se stacioniram jer imam osjećaj nepripadnosti. Nesvjesni odabir tamnosive boje pokazuje u kakvom sam stanju bila. Zanimljivo je što sam kao podlogu koristila žutu boju koja je po sebi vesela. Kvadrate sam na tkaninu ušivala s dvije stranice dok su druge dvije ostale nezašivene. Takvim načinom šivanja dobila sam izgled ljuski. No one su bile samo na površini. Ispod ljuski se nazire žuta boja što sam protumačila da je to moja sreća koja žudi za izlaskom na površinu. Opipavanje teksture ljuski mi pruža nelagodan osjećaj te izaziva trnce i napetost kao da dodirujem kožu krokodila. Kako se ovdje javlja i simbol kvadrata, istražila sam detaljno simboliku koja govori o pronalasku identiteta i stacioniranosti. Kvadrat je uvijek predstavljao simbol udobnosti, smirenosti, pouzdanosti i zaštite. On nas asocira na kuće i dvorišta, mjesta gdje ljudi žive i grade svoj dom. Zatvorila sam oči te počela razmišljati. Otkad studiram u Osijeku i stanujem u iznajmljenom stanu koji ne izgleda kao dom, u tom prostoru me hvata depresija, to je mjesto na kojem se bojim ostati sama. Na jednom od termina art terapije sam iz svog crteža doznala da nemam stabilno mjesto koje mogu nazvati domom. Savjet terapeutkinje je da stan u kojem živim preuredim da zrači pozitivno te da u njemu napravim dom, što bi uvelike olakšalo boravak u njemu. To mi je otvorilo oči i uputilo me da riješim problem stacioniranosti. Potaklo me da ulažem u stan koliko mogu i da u njemu stvaram svoj dom. Kvadrat također ima poveznicu s prirodom. Predstavlja sjedinjenje četiri elementa: zemlje, vatre, vode i zraka; četiri strane svijeta: sjever, jug, istok i zapad; četiri godišnja doba: ljeto, jesen, zimu i proljeće te četiri faze života: rađanje, najranije djetinjstvo, odrastanje i smrt. Jung je pisao da je kvadar simbol savršene harmonije. Zanimljivo je da kvadar govori i o izoliranosti od okoline te nas poziva da preispitamo svoje osjećaje i da pokušamo poraditi na odnosima sa okolinom.

Dobila sam i novi zadatak, da se odmaknem od ljudi koji me sprječavaju u daljnjem napretku i koji se hrane mojom energijom. Kroz istraživanje sam oslobodila zarobljenu energiju i preusmjerila ju ka kreativnom procesu kako bih ozbiljnije započela izradu tekstura.

Tijekom rada na ovom projektu javljao se i otpor kao psihički konstrukt i obrambeni mehanizam. Kada se otpor javi, ne osjećamo se dobro i dolazimo do neugode te želimo prestati s radom. Otpor je važan za svakog umjetnika jer kada se javlja on nam govori da smo na dobrom putu i da ga samo trebamo prevladati. Otpor se javlja kao sumnja u samog sebe i s time i u svoj rad.

Slijedi kronološki prikaz radova kroz moje putovanje u kojem otkrivam tko sam ja te sama po prvi puta doznajem što moji radovi govore o meni i o mom stanju duha kao osobe i kao umjetnice.

6.1. RAD 1: „IZBACIVANJE LOŠE ENERGIJE“

Kroz prvi rad izbacila sam iz sebe negativne emocije, nakupljeni bijes i loše misli. Tkaninu s kojom sam odlučila raditi sam pronašla na akademiji. Privukla me svojim izgledom „smetnji“ te svojim svjetlosivim prošaranim tonovima.. Tkanina ima lagano grubu teksturu koja izaziva trnce. Naizgled je stara i takvom izgledu joj doprinose neporubljeni krajevi s kojih vise niti. Uzevši je u ruke vidjela sam da ima mogućnost da se lako kida što mi je dalo ideju da kidanjem izbacim sav svoj nakupljeni pritisak prije nego ju počnem dalje obrađivati. Odabir materijala i boje pokazuje u kakvom melankoličnom i depresivnom stanju sam započela ovaj projekt. Princip rada se sveo na izivljavanje na tkanini koju sam kidala grubim, čvrstim pokretima i tako dobila trake raznih veličina. Spajanjem traka sam dobila duple trakice iste veličine koje imaju dva neporubljena kraja te sam ih dalje razrađivala režući ih na sitne pravokutnike. Tkanina je prošla fazu uništavanja te fazu ponovnog sastavljanja da bih je opet uništila režući je i tek tada sam došla do željenog uratka. Ovim fazama sam umirila nelagodu koju svaki umjetnik ima na početku rada i tada su počele stizati ideje za nadolazeće teksture. Rad se sastoji od tri teksture koje pokazuju protok energije i emocija. Željela sam da teksture budu oku ugodne, tako da sam njihovoj kompoziciji i spajanju posvetila puno pažnje.

a) „PREUSMJERAVANJE“

Dok sam slagala i ušivala pravokutnike na podlogu, misli su mi bile okupirane problemima te pitanjem kako ih riješiti. Rješavajući ih kao zagonetke, kroz nesvjesno slaganje oblika, opet sam došla do kompozicije pravokutnika. Ovaj put sam koristila svjetlosivu tkaninu koja je bliža bijeloj boji koja je pozitivna dok sam u prošlom radu koristila tamnosivu koja je bliža crnoj boji koja je negativna. Dolazim opet do nesvjesnog razmišljanja o stabilnosti i osjećaju pripadnosti, do oblika koji opet podsjeća na dom za kojim nisam ni bila svjesna da toliko žudim. Prva slika nam pokazuje da sam preklapanjem pravokutnika došla i do simbola trokuta. Simbolika trokuta govori o nepokolebljivoj skrivenoj snazi koju krijem u sebi. Trokut nas navodi da istražujemo dublje aspekte svoje ličnosti te da se zapitamo što tražimo od života, gdje se kriju naši najveći potencijali, kako postati bolji, efikasniji i ispunjeniji. Trokut je simbol moći, a o tome nam svjedoče i piramide koje su faraoni gradili kao svoje grobove da iskažu moć i da budu bliži bogovima. Trokut je postao znak koji usmjerava. Tome svjedoče znakovi koji su svuda oko nas: kompjutorske strelice, znakovi u prometu itd. Osobe koje često crtaju trokute su na prekretnici ili traže od nekoga savjet da ih usmjeri. Istražujući simboliku trokuta, smatram da me ovaj rad usmjeravao za daljnje umjetničko istraživanje.

I. Slika

b) „PRECIZIRANJE“

Druga slika također krije trokute u sebi koje sam prethodno spajala te ih onda ušivala na podlogu da bih daljnjom razradom došla do ukupne kompozicije kvadrata. Ova tekstura je napravljena na sličan način kao i prethodna. Prije početka spajala sam po dva pravokutnika te tako dobila drugačiju formu od prethodne. Ušivanje na tkaninu je bilo neopterećujuće dok sam se više trebala fokusirati na slaganje materijala na podlogu. Za spajanje s podlogom sam koristila malo šavova i tako sam ostavila mjesta za gibanje teksture koja nije čvrsto fiksirana za podlogu. Uspoređujući ovu teksturu s prethodnom, ova je više trodimenzionalna tako da nam pruža više mogućnosti.

II. Slika

c) „PROMJENA“

Na ovoj teksturi sam dobila poklapanje pravokutnika koji kompozicijski stvaraju veći pravokutnik. Ovdje sam koristila još manje šavova tako sam ostavila još više prostora za igru s teksturom. Postavljanjem teksture na tijelo grade se nabori koji daju nov,

zanimljiv, trodimenzionalni izgled. Ovdje prvi put počinjem gledati mogućnost primjene tekstura na tijelu, odnosno u svrhu izrade odjevnih predmeta te me počinje fascinirati multidimenzionalnost takve primjene.

III. Slika

Ova tri rada zajedno tvore jednu sliku koja jasno prikazuje moje putovanje: trokuti koji preusmjeravaju do kvadrata koji mi jasno preciziraju što i kako promijeniti. Teksture na pogled djeluju neugodno, a na dodir su hrapave što budi osjećaj nelagode. Samim gibanjem tekstura i njihovim preklapanjem dobivamo osjećaj živosti te sasvim nove oblike. Proces rada koji sam prolazila je djelovao opuštajuće i terapijski. Kao što je Sent Chick Mihalj rekao u knjizi „Flow“ da postoji taj trenutak, koji je nazvao *Flow*, kada radimo nešto duže vremena koji na nas djeluje meditativno te nam se sve nejasnoće u glavi poslože.

6.2. RAD 2: „OGLEDALO“

Drugi rad koji sam izradila mi je pružio najviše zadovoljstva. Sirovine sam opet autorski obradila, dok sam neke kukičanjem napravila i sama, što je na mene djelovalo opuštajuće. Motanjem vune i trakica kroz ručno šivanje sam dobila sasvim drugačiju priču od prethodne. Ovaj rad jasno pokazuje da je inspiracija potekla iz prirode. Koristila sam različite nijanse zelene boje te narančastu i žutu boju koje su mi razigrale rad. Bavila sam se ručnim ušivanjem koje samo po sebi ima terapijski učinak te sam se još koristila bojama koje povećavaju pozitivan učinak. Imala sam dobre trenutke i trenutke kada bih gubila strpljenje. Tijekom ovog radnog procesa sam uvidjela da imam više pozitivnih nego negativnih strana u životu i to mi je dalo vjetar u leđa za daljnji napredak i rad na osobnom rastu. Ovaj rad mi se najviše svidio jer se u njemu ogledam kao vedra i pozitivna osoba. U njega sam unijela sve pozitivne emocije. Na psihoterapijskim seansama često je zadatak da osoba stavi na papir dobre strane i loše strane života. U većini slučajeva ljudi uvide da imaju više pozitivnih strana i tako steknu uvid i lijepu sliku o sebi. Problem postoji kada se više osvrćemo na negativne stvari koje nas koče i tako opterećujemo svoj mozak.

IV. Slika

6.3. RAD 3: „NEDOVRŠENOST“

Treći rad me je vratio na iscrtavanje kružnica, ali ovog puta većih.

a) „ŠTIT“

Za prvu teksturu u ovom nizu odabrani materijali su mekani i topli džemperi zelene boje i narančasti samt koji ima linearnu strukturu te daje dojam vizualne igre. Sama kombinacija boja djeluje razigrano. Za podlogu sam koristila tkaninu prljavobijele boje koja „pročišćuje“. Zelena i narančasta opisuju moj karakter i osobnost. Prljavobijela boja koja se nazire ispod tekstre simbolizira pozitivne emocije koje postepeno izlaze na površinu. Ova tekstura pri okretanju, dok kružnice udaraju jedna po drugoj, stvara zvuk. Njih sam ušivala po sredini jednu do druge i tako ispunila cijelu podlogu. Boje sam slagala u sljedećem nizu: narančasta, zelena, narančasta, zelena... Kako sam ušivanjem dobila na debljini tekstre, to me asocijiralo na zaštitni sloj koji sam izgradila oko sebe. Kako prekrivam svoje emocije, izvana se vidi samo moja vesela maska. Usporedila bih se s prljavobijelom tkaninom koja je krhka, a zaštitni sloj s narančastim i zelenim kružnicama.

V. Slika

b) „PLODOVI“

Druga tekstura u ovom nizu se sastoji od manjih kružnica u dvije nijanse zelene boje. Koristila sam istu podlogu samo sam kružnice drugačije slagala. Dobila sam oblike koji me podsjećaju na male plodove koji simboliziraju moje znanje i mogućnosti. Spoznajem da tijekom depresivnog stanja krivo koristim svoje znanje te kreativnu energiju ne usmjeravam u produktivnost.

Na većini tekstura sam ostavila nedorađene rubove na kojima vise niti. Nedovršenost²¹ na mojim teksturama može imati dva značenja: ili da nešto još traje i može se mijenjati ili da nestaje. Sve me to asocira na moje osjećaje koji su još uvijek nestabilni i nesigurni. U ovoj seriji tekstura se javlja i kontrast koji može imati značenje potpunog razdvajanja ili težnje za ravnotežom.

VI. Slika

²¹„Ne-cijelo (Pas Tout, fr.) je ključni lacanovski koncept manjka. U lacanovskoj teorijskoj psihoanalizi koncept znaka je negativan jer ukazuje na važnost manjka, tj. na određujuću ulogu označitelja kao traga znaka. Subjekt se uvijek opisuje kao trag znaka, što znači kao označitelj, a ne kao izvor znaka što znači biće. Zato je svaka konstitucija subjekta ili konstitucija društvene veze određena manjkom, onim što ispada iz poretka ili onim što nedostaje poretku.“

Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, (Zagreb: Vles & Beton, 2005.), 400.

6.4. RAD 4: „PROBIJANJE NA POVRŠINU“

Četvrti rad prikazuje prekretnicu osjećaja tj. njihovo probijanje na površinu. Odabir materijala i boja govore o proboju dobrih osjećaja kroz zaštitni sloj. Koristila sam bijelu prozirnu zavjesu koju sam rezala na kvadrate i čvrstu tamnosivu podlogu na kojoj sam probijala rupe. Kvadrate zavjese sam provukla kroz rupe i tako dobila zanimljivu teksturu s obje strane. Jedna strana prikazuje male nepravilne kugle dok druga strana prikazuje kvadrate kao procvalo cvijeće. Kvadrate zavjese nisam ušivala te sam kasnije primijetila kako opadaju s podloge što mogu povezati sa svojim osjećajima koji su krhki i koji se nisu do kraja oporavili. Usporedila bih to opadanje s podloge sa scenom u filmu „Black Swan“ gdje glumica na pozornici čupa svoje perje i polako umire. Došla sam na ideju konstrukcije i dekonstrukcije kostima na kojem komadi zavjese koji opadaju simboliziraju dobre strane života koje treba učvrstiti. Za izložbu bi bilo zanimljivo kad bi rad bio interaktivan za posjetitelje, da mogu sami postavljati željenu količinu bijelog i tako djelomično ili potpuno ispunjavati sivu podlogu.

VII. Slika

Mogu usporediti kostime Silvija Vučića sa svojim teksturama. Vidim sličnosti kod njegovih kostima koji izgledaju nedovršeno kao i moje teksture.

Zanimljivo mi je za usporediti i interaktivni performans *Cut piece*²² Yoko Ono koja sjedi obučena na pozornici sa škarama te su ljudi mogli rezati odjeću na njoj dok ne ostane gola. Tada bi performans završio.²³

6.5. RAD 5: „OŽILJCI“

Kada sam izrađivala peti rad razmišljala sam o ljudima koji su ostavili ožiljke u mom životu, koji su svoje probleme rješavali tako da omalovažavaju i vrijeđaju druge. To je dovelo do odabira materijala na kojem se prvi put javlja crvena boja. Odabrala sam crnu podlogu i crvenu čvrstu tkaninu koja me asocijala na krv. Crvenu tkaninu sam odlučila obraditi/kidati dok razmišljam o vrijeđanju i svoj bijes preusmjeriti u kreativni proces. Crvena boja simbolizira moć, energiju, strast, ali i negativnosti kao što su bijes, prolivena krv, itd. Osvrnuvši se na trake koje sam dobila, repetitivno sam ih ušivala na podlogu i tim postupkom sam se željela riješiti svojih ožiljaka. Naizgled i na dodir rad asocija na crijeva i utrobu. Podsjetio me i na koru kestena kada opada u ljetne dane (kora se skupi u valjak i opada). Povezala bih to s krastama na tijelu koje se sasuše i opadnu. Crvena boja je krv mučenika prolivena za slobodu dok simbolizira bijes, moć, energiju, strast i sram. Kroz ovaj rad sam se oslobodila negativnih ljudi i misli o njihovim postupcima. Tadašnji sram koji sam proživjela zbog uvreda je proizašao u nakupljeni bijes koji sam preusmjerila u kreativnu energiju. Kroz ovaj proces rada se nisam osjećala dobro. Osjećala sam mučninu i tugu koju sam liječila suzama. Dobila sam teksturu koja može izgledati primjereno na kostimu mučenika gdje bi se to moglo odmah iščitati iz kostima.

²²<https://www.youtube.com/watch?v=lYJ3dPwa2tI>

²³ Drugi primjer je performans Marine Abramović u galeriji gdje je na stol posloženo 76 predmeta za zadovoljstvo i bol: čaša vode, cipela, kaput, ruža, nož, čekić, pištolj s jednim metkom itd. Legla je na stol i posjetitelji su joj mogli raditi što žele s tim predmetima. Trajalo je 6 sati tijekom kojih je situacija eskalirala te su je ljudi počeli maltretirati, ali ona nije prekidala svoj rad. Bila je uplašena i plakala je. Sljedećeg dana kada se probudila dobila je sijedi pramen kose od šoka. https://www.youtube.com/watch?v=M4so_Z9a_u0

VIII. Slika

6.6. RAD 6: „SIGURNOST“

Šesti rad me vratio na prozirnu zavjesu i opet sam i od nje izrezivala trake. Neodlučne osobe koriste linije koje nisu dovršene. U mojim radovima se vidi nedovršenost i većina njih potječe od linija. Pripremljene trakice u ovom radu sam odlučila plesti. Postavila sam drvene držače za koje sam vezala duge trake koje sam kasnije plela rukama. Kroz proces rada sam se osjećala ispunjeno i pozitivno čemu je doprinosila i glazba koju sam slušala. Pletenje rukama me asocijalo na pauka koji plete svoju mrežu kao svoju sigurnost i svoj dom. Dok sam izrađivala ovaj rad, misli su mi bile u oblacima, već sam razmišljala o odlasku kući i na more. Bio je to prvi dan kada sam se osjećala bezbrižno i nisam bila vođena negativnim mislima koje bi me kočile i stvarale otpor. Ovim radom sam gradila obrambeni mehanizam, svoj sigurni prostor oko kojeg je sapletena mreža koja brani i ne dopušta nikome da me povrijedi. Proces pletenja bio mi je meditativan što je olakšalo oslobodenje energije. Mreža koju sam splela nije dovršena, ona se može i dalje nadograđivati.

IX. Slika

6.7. RAD 7: „OBEĆANA ZEMLJA“

Sedmi rad prikazuje niz od četiri slike gdje sam se inspirirala zemljanim bojama.

a) „SUHA ZEMLJA“

Prva slika je izrađena od recikliranih otpadaka džempera iz kojeg sam za prethodne radove izrezivala kružnice. Teksturu sam dobila savijanjem i prepletanjem komadića materijala. Fluidno savijanje i ušivanje na podlogu me vodilo kroz lijepe osjećaje i sjećanja koje mi se javljaju u prirodi. Dobivena tekstura me podsjetila na suhu zemlju kojoj nedostaje voda.

X. Slika

b) „ZVUK ŠUME“

U sljedećoj slici sam koristila smeđe, sive i zelene trakice koje su se našle sasvim slučajno pod mojim rukama. Motanjem u nizove sam dobila teksturu šume: zelena boja asocira na krošnjju, siva na koru drveta i smeđa na zemlju. Motane tkanine sam

prošila samo jednim okomitim šavom te sam tako teksturi dala slobodu kretanja. U pokretu se stvara i lagan zvuk koji bih usporedila sa zvukom šumskih stabala u vjetrovitoj noći. Kroz izradu ove slike mojim su tijelom i dalje tekli osjećaji ugone.

XI. Slika

c) „VALOVI“

Treću sliku sam izradila šivajući trakice kao šahovnicu s utegnutim i izdignutim motivom. Slika prikazuje valove koji teku u nedovršenost koja se može nastaviti. Valovi su posljedica vjetra te na njihovu veličinu utječu sam vjetar i dubina korita. Vjetar predstavlja sve moje prijetnje dok se valovi na teksturi zaustavljaju i postaju ravni i mirni kao i negativna energija koja se u meni smirila.

XII. Slika

d) „NOVI USJEV“

Četvrta slika prikazuje vodoravne trakice ušivene jednu do druge. Ušivanjem sam opet došla do repetitivne radnje. Rad simbolizira stečeno stanje mira i harmonije. Tekstura naizgled podsjeća na uzorane poljane koje su bogatstvo naših krajeva. Moje tumačenje ovog rada je pripremanje terena kojeg sam pročistila za nove usjeve koje ću posaditi i krenuti ispočetka.

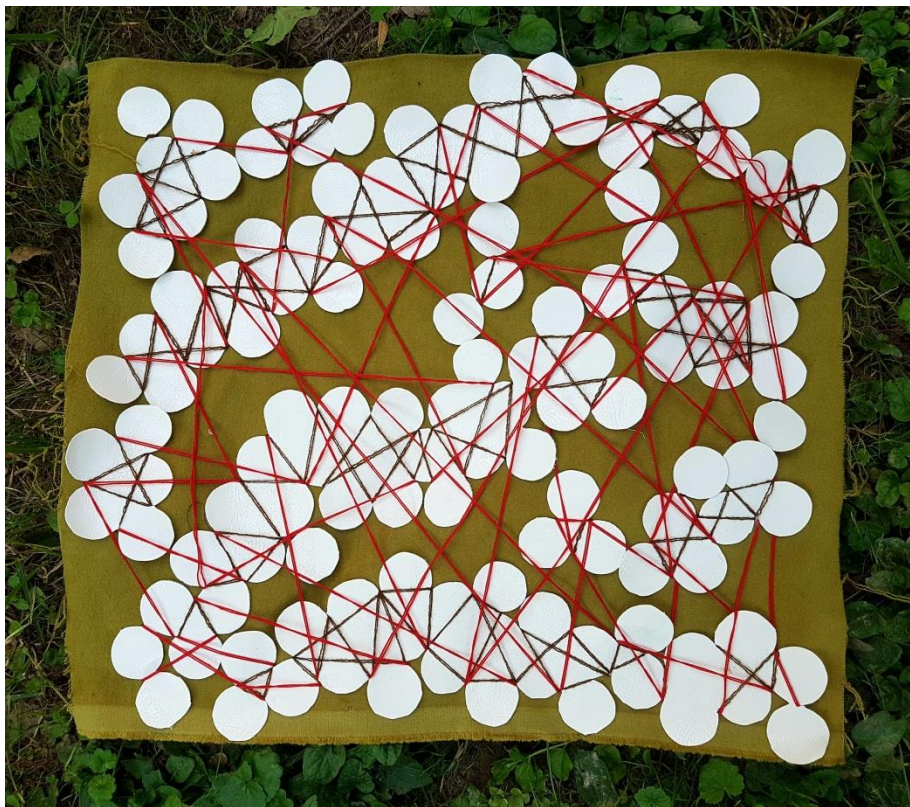
XIII. Slika

Kroz ovu seriju radova sam dobila teksture koje podsjećaju na prirodne elemente zemlje, a kroz sam proces rada na svim dosadašnjim radovima sam se pročišćavala.

6.8. RAD 8: „KONAČNO ODREDIŠTE“

U osmom radu koristim kružnice i materijale koje sam pripremila na samom početku ovog projekta. Materijali koje sam koristila su bijeli plastični stolnjak i zelena podloga. Izrezivala sam iscrtane kružnice u oblicima oblaka i nisam ih željela do kraja rezati. Simbole oblaka sam vezala za podlogu crvenim koncem. Ova slika simbolizira moje konačno odredište gdje si gradim dom. Kroz cijeli ovaj projekt otkrivanja sebe i svojih želja došla sam do konačnog mjesta boravka. Razmišljajući o svom životu u Osijeku, otkrila sam da mi pruža mnogo više prostora za napredak nego moj rodni grad koji će mi s druge strane uvijek moći pružiti mjesto odmora i oporavka.

Kako prevladavaju pozitivne boje, zelena i bijela, mislim da sam stekla ravnotežu u životu. Crvena mučenička boja nestaje dok je prevladavala u prethodnom radu. Oblak mi simbolizira putnika koji se s vjetrom uvijek mijenja i putuje. Usporedila bih sebe s oblakom zbog putovanja s jednog mjesta na drugo. Ovaj rad mi je ukazao da dom nije građevina, dom je tamo gdje sam ja.

XIV. Slika

6.9. RAD 9: „OBLAK KOJI PUTUJE“

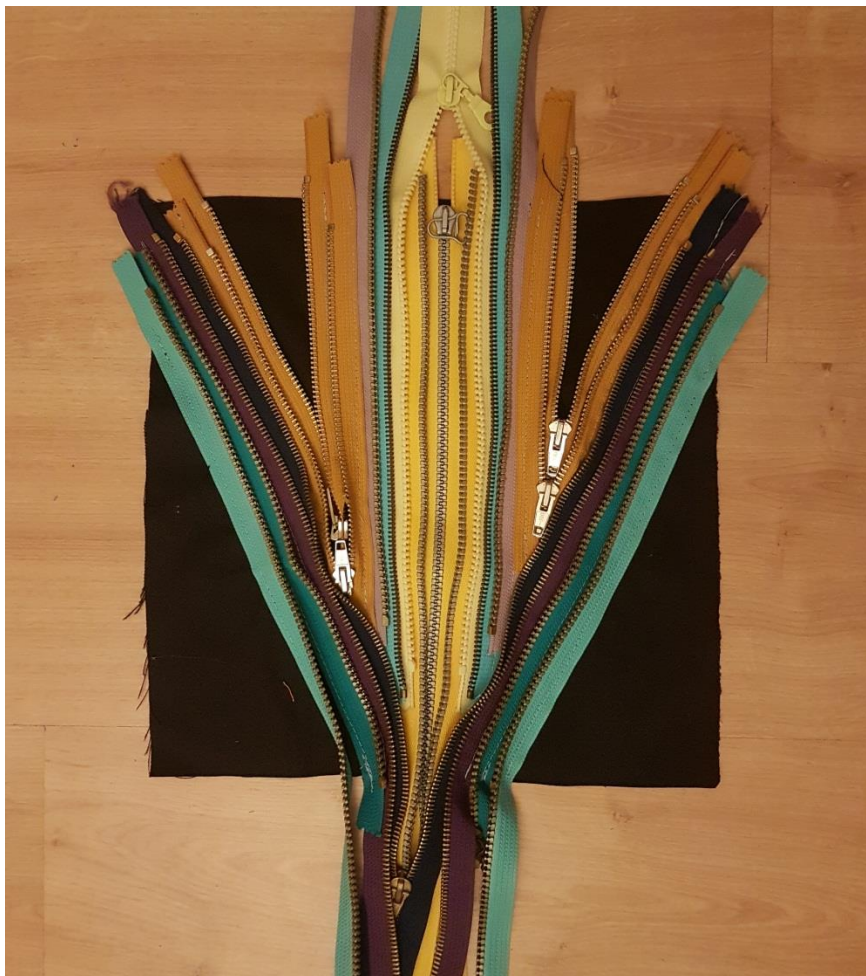
U devetom radu se nisam bavila stvaranjem svojih sirovina nego sam pronalazila otpatke. Na akademiji imamo velike kutije s materijalima koje koristimo za uzorke. Ispraznila sam kutije i počela tražiti komade materijala koji su mi oku ugodni i zanimljivi. Odvajajući ih, došla sam na ideju da ih slažem kao *patchwork* i opet složim sliku o sebi. Odabrani komadi odisali su veselim i razigranim bojama i motivima. Rezala sam uzorke u većim i manjim kvadratnim forama te ih slagala jednog do drugog i jednog preko drugog. Koristila sam različite vrste materijala: prozirne i prozračne kao i teške i tvrde. Boje koje sam birala su raznovrsne, ali prevladavaju tople te prikazuju mješavinu osjećaja koji su ušiveni u projekt. Slažući komade na podlogu sam se osjećala razigrano.

XV. Slika

6.10. RAD 10: „KOLIKO BLIZU“

Deseti rad je inspiriran patent zatvaračima. Otvaranjem i zatvaranjem zatvarača zapitala sam se koliko dopuštam ljudima da mi se približe. Za ovu teksturu sam koristila zatvarače u toplim i hladnim bojama. Kako sam imala punu kutiju zatvarača u različitim bojama izabrala sam žute i narančaste te ljubičaste, plave i zelene. Ušivala sam ih na tkaninu tim redoslijedom da ih mogu zatvoriti od prvog do zadnjeg. Zanimljiv poredak boja na teksturi pokazuje unutrašnjost koja je ispunjena žutim i narančastim dok vanjskim dijelom prevladavaju tonovi plave, zelene i ljubičaste boje. Središnji dio simbolizira moju nutrinu vedre osobe dok vanjski dio simbolizira oklop koji se doima hladan. Poznanici i prijatelji mi često govore da na prvi pogled izgledam hladno i da se ljudi boje stupiti sa mnom u kontakt što je suprotno onome kada me upoznaju jer tada vide i osjete vedru i pristupačnu osobu. Ovim radom završavam rad na teksturama uvidjevši da nesvjesne ili svjesne radnje, odabir boja, tkanina i simbola mogu ispričati mnogo toga o nama.

XVI. Slika

7. PRIMJENA AUTORSKIH TEKSTURA U KOSTIMOGRAFIJI

Iako teksture u ovom projektu nisu nastale uvjetovano producerskim niti redateljskim zahtjevima oblikovanja karaktera likova, one kao takve imaju snažnu moguću kostimografsku primjenu. (Slike XVII-XXXV)

7.1. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 1: „IZBACIVANJE LOŠE ENERGIJE“

Budući da su izrađene od istog materijala, primjena tri teksture ovog rada mogla bi biti u simboliziranju jedne obitelji, ali gdje likovi imaju tri različita karaktera (primjerice majka i dvije kćeri). Siva boja mogla bi simbolizirati nerazriješene probleme.

- a) Kako je ova tekstura nereljefna u odnosu na druge iskoristila bih je u kostimu starije kćeri s dobrim osobinama. Vizualizirala bih osobine kao što su dobrotu, plahost, snaga, zrelost, znanje itd. Ova kći preusmjerava svoju sestru na dobar put i želi je naučiti dobroti i radu. Poštuje svoju majku i čini sve da joj olakša život. Budući da tekstura ne pruža nikakve promjene pri pokretu, ne mora se ciljano pozicionirati na dijelove tijela koji su najviše u pokretu, nego bi se mogla primijeniti plošno na cijelom kostimu.
- b) Najgrublja tekstura serije bila bi primjerena za lik mlađe kćeri koja je problematična s osobinama kao što su: nepoštovanje, pohlepa, zloba i lijenost. Ona je kći koja se suprostavlja starijoj sestri i majci koje joj žele sve najbolje. Opire se školovanju, radu i dobrom ponašanju te su joj na pameti ljenčarenje i izlasci. Kako je ova tekstura trodimenzionalna ne bih je primijenila na cijelom kostimu, već samo na dijelovima koji su pokretljivi. Pokreti bi trebali biti grubi i brzi kako bi dijelovi kostima zaživjeli i pravili nove forme i oblike jer se tekstura rastvara i u pokretu dobiva novi izgled.
- c) Ovu teksturu iskoristila bih u kostimu lika koji balansira između ove dvije krajnosti. Mogla bi predstavljati majku koja stoji između konflikta svojih kćeri. Kako ova tekstura na tijelu prikazuje odnos između plošnih i izbočenih reljefa, dala bih joj osobnost brižne majke koja balansira između dobrote i zlobe. Kostim krojen od

ovakve teksture ne zahtjeva specifične pokrete jer samim time što je tekstura položena na obline tijela dobiva se zanimljiv izgled iste.

Kostimi od ovih tekstura najbolje bi bili vidljivi u manjem komornom kazalištu uz najvećim dijelom bijelo svjetlo. No kada likovi proživljavaju neke sukobe ili kada su zasebno na sceni koristila bih druge boje svjetla. Kostim dobre kćeri zahtjeva zelenu svjetlost dok kostim mlađe kćeri zahtjeva crvenu svjetlost zbog njezinih loših osobina te njezinog prolaska kroz krizu. Kada se majka nalazi sama na sceni tada se također pale crvena svjetla koja simboliziraju njezin prolazak kroz sukob sa kćeri. U nekim trenucima u kojima majka pokazuje svoju izluđenost se pale žuta svjetla da dočaraju njezin prolazak kroz ludilo.

Teksture bi se mogle primijeniti i u kostimima za film gdje bi zbog blizine kamere i krupnog kadra bile još izraženije te bi se mogle vidjeti sve njihove mogućnosti.

7.2. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 2: „OGLEDALO“

Kako je proces rada na ovoj teksturi meni pružio zadovoljstvo, vidim moguću primjenu ove teksture na lika koji je pozitivan, brižan, nesebičan i živi u skladu s prirodom. I boje na teksturi simboliziraju miran i staložen karakter. Lik bi mogao biti iz plemena gdje sami proizvode odjeću. Kako tekstura nije trodimenzionalna mogu je postaviti na bilo koji dio tijela. Kostimi od ove teksture bili bi primjenjiviji za filmsku nego kazališnu kostimografiju jer je tekstura vrlo sitna i detaljno napravljena i ne vidi se sveće udaljenosti. Za potrebe kazališta mogla bi se raditi njezina uvećana verzija (odnosno ona bi se koristila kao maketa).

7.3. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 3: „ŠTIT“

Ove dvije teksture mogle bi se primjerice koristiti u kostimu jednog lika koji je u sukobu sa samim sobom. Prva tekstura prikazuje sadašnja psihološka obilježja lika dok druga prikazuje njegove težnje. Lik je zatvoren u sebe, luta kroz život te se boji maknuti štit da nebi bio povrijeđen. Lik kojem teži je slobodnog uma, veselog karaktera i slobodno napreduje kroz život. Prvu teksturu bih iskoristila za gornji sloj kostima, a drugu za sloj ispod. Gornji sloj bi mogla biti šira haljina dok bi druga tekstura mogla biti podsuknja u kojoj će lik ostati na kraju ritualnog plesa te će u njoj zaplesati ples oslobođenja. Prilikom okretanja oko svoje osi kružnice udaraju jedna po drugoj i tako pojačavaju dojam i zvučnim efektom.

7.4. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 4: „PROBIJANJE NA POVRŠINU“

Ova tekstura mogla bi imati dobru primjenu za razvoj kostima likova koji doživljavaju prekretnice u životu (umiru na sceni ili mijenjaju svoj karakter). Tekstura ima dva lica, što bi moglo prikazivati dvoličnost osobe koja doživljava promjenu. Kako ima mogućnost konstrukcije i dekonstrukcije, na sceni bi se mogla dočarati promjena karaktera ili rješavanje dvoličnosti. Skidanjem bijelih dijelova s kostima lik se rješava svog dobrog karaktera te prelazi u negativni i kostim ostaje bazičan, siv i gubi svoju posebnost i ljepotu. Može imati i obrnutu gradaciju gdje lik koji je tijekom predstave imao negativne osobine dolazi do prosvjetljenja. Na sceni se pojavi u bazičnom kostimu te na kraju predstave gledateljima dočara svoju promjenu tako da postavlja bijele dijelove u kostim.

Kostim bi se mogao koristiti i za dočaravanje smrti. Lik dolazi u kostimu s cijelovitom teksturom na scenu i kako prolazi kroz proces umiranja skida bijele dijelove s kostima dok potpuno ne nestanu i on tada umire.

U slučaju razvoja kostima koji bi imao gore opisani interaktivni odnos s teksturom, ne bih je aplicirala na cijelu površinu kostima nego samo na dijelove koje glumac s lakoćom može dohvatiti kao što su prednjice i rukavi.

7.5. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 5: „OŽILJCI“

Kako sam izgled teksture upućuje na rane koje su posljedica mučenja, dobro bi se uklopila u kostime za karakter lika koji je progonjen ili na neki način zlostavljan. Lik kojeg prati teška sudbina, odbačen je od drugih i mučen. Tekstura bi se mogla primijeniti na dijelu leđa i trupa što asocira na Isusa Krista koji je bio mučen i bičevan tako da sama pozicija teksture ukazuje na mučenika. Tekstura bi mogla biti vidljiva u kazalištima manje i srednje veličine u sadašnjem formatu.

7.6. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 6: „SIGURNOST“

Ovu teksturu rado bih primijenila u kostimu lika dobrih osobina kao što su nevinost i brižnost, primjerice za lik djevojke koja se udaje. Bila bi vrlo interesantna i na povijesnim kostimima kada su žene nosile ogrtače i odijevale na sebe haljine ukrašene bogatom čipkom.

Teksturu ne bih koristila na cijeloj površini kostima, već samo za detalje: remen, orukavlje, ovratnik i plašt. Primjenjiva u kazalištu bilo koje veličine, ova tekstura vidljiva je i s veće udaljenosti. Mogla bi se koristiti i u modernom filmu u ulozi neke skupocjene dizajnerske jakne.

7.7. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 7: „OBEĆANA ZEMLJA“

Teksture ove serije zbog svog kolorita i strukture uklopile bi se u ruralne prikaze.

- a) Ova tekstura bila bi primjenjiva za kostim starije žene koja skrbi o domaćinstvu i cijeli svoj život posvećuje obrađivanju zemlje. Sam izgled te teksture kao da prikazuje staru naboranu i ispucalu kožu koja je dobila takav izgled obrađujući zemlju te postala nalik toj zemlji. Teksturu bih primjenila u kostimu kao prsluk, pregaču i pokrivalo za glavu.

- b) Ovu teksturu koristila bih u kostimu mlade osobe vedrog duha, djevojčice koja je školovana, radišna, vesela i željna novih znanja i koja spretno korača prema svijetu odraslih. Djevojčica bi na sebi imala kompletić koji nije cijeli od teksture, nego ima dijelove bijelog i svjetlonarančastog jednobojnog ispranog materijala u kostimu. Od teksture je suknja i mali ogrtač, ispod ogrtača ima bijelu košulju s narančastim pojasom. Pri pokretima se tekstura giba te dobivamo vizualnu igru. Tekstura na sebi ima mašne koje se prilikom pokreta gibaju i preslaguju, a zbog toga bih je iskoristila u kostimu djevojčice jer će svojim skakanjem razigrati kostim.

- c) Kako je ova tekstura u mom slučaju bila simbol postepenog rješavanja problema iskoristila bih je za lik djevojčičine majke, koja prolazi kroz teško životno razdoblje (ostala je bez muža). Treba se što prije priviknuti na situaciju, a da ne optereti kćer sa smrću oca. Majka je dobra, radišna, brine za svoju kćer i obavlja poslove u polju sa svojom majkom.
Teksturu bih iskoristila u cijelom kostimu kao haljinu, nadodala bih pojas od teksture s kostima njezine kćeri i s tim bih ih povezala.

- d) Ovu teksturu, koja je najtamnija i ima ravne linije koje nemaju trodimenzionalnost, primjenila bih u kostimu starca, muža stare gospođe, koji je pametan, dostojanstven, koji je radio u školi kao profesor i ima takvo držanje. Siva boja može izgledati samozatajno pa bih tu osobinu dala ovom liku. Lika bih odjenula u dugački kaput koji nam također odaje dojam samozatajnog čovjeka.

7.8. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 8: „KONAČNO ODREDIŠTE“

Ova tekstura bila bi primjenjiva za kostim veselog pustolova. Lika zamišljam kao malenog vilenjaka. Karakterno je veseo i razigran, pristupačan i pomaže drugima. Teksturu bih primijenila u cijelom kostimu kao zvonoliku haljinicu te bih dodala krila od teksture bijele čipkaste zavjese. Kostim bih smjestila u dječju predstavu da se može igrati u manjim komornim ili dječjim kazalištima i dvoranama škola i vrtića.

7.9. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 9: „OBLAK KOJI PUTUJE“

Ovu teksturu bih rado vidjela u kostimu vesele i razigrane djevojčice. Kako tekstura na sebi ima različitih materijala na kojima prevladavaju vesele boje i uzorci sašiveni u *patchwork* tehnici, ukupni dojam je dječji i energičan.

Koristila bih je za kaputić šireg kroja sa širokim rukavima. Svjetlo veselih tonova bi trebalo pratiti djevojčicu kroz cijelu predstavu.

Kao i prethodna tekstura i ova bi najbolje došla do izražaju u igranju „na blizu“ u manjim komornim ili dječjim kazalištima ili dvoranama škola i vrtića.

7.10. KOSTIMOGRAFSKA PRIMJENA RADA 10: „KOLIKO BLIZU“

Ova tekstura je idealna za kostim karakterno zatvorene osobe, sumnjičave, uplašene, koja nema povjerenja u ljude itd. Kako kostim ima mogućnosti otvaranja i zatvaranja, u predstavi bi se koristilo kao smjernica koliko se lik kroz predstavu otvara ili zatvara u sebe. Na kraju predstave su svi zatvarači otvoreni ili zatvoreni.

U kostimu bih ovu teksturu iskoristila na području struka kao pojas i na ramenima gdje prelazi u dio rukava.

Lik pri otvaranju i zatvaranju zatvarača stoji na vidljivom dijelu scene da gledatelji mogu vidjeti njegovu radnju. Kostimi s ovim teksturama bili bi namijenjeni predstavama suvremenog kazališta.

8. ZAKLJUČAK

Ovaj završni rad izveden je kroz art (likovnu) terapiju koja se koristi medijima poput slike, crteža, kolaža, modeliranja itd. kao načina izražavanja kroz koji se reflektiraju emocije,

razvoj, sposobnosti, osobnost, interesi, brige, konflikti itd. Ja sam se izražavala kroz kidanje i gužvanje tkanina, šivanje, slaganje, uklapanje i slično te im davala potpuno novi izgled. Kroz likovni proces došla sam do razina do kojih riječi ne žele ili ne mogu doći. Ovaj projekt nije se bavio tehnički ispravnim niti estetski lijepim. Bitno je bilo da se izrazi emotivna i na kraju postigne komunikacijska vrijednost. Kroz proces rada iznijela sam svoj unutarnji svijet koji nisam mogla iznijeti riječima u vanjski svijet te sam ga jasnije definirala, upoznala i radila na njemu. U radove sam unijela cijelo svoje biće te se iz njih mogu iščitati moje emocije i stanja kroz koja sam prolazila.

Ovaj projekt mi je dao uvid da rad na onom što voliš oslobađa. Radna navika koju sam stekla mi je pomogla da se riješim lijenosti koju sam razvila kroz depresiju. Imati mogućnost svoje vizije pretvarati u djela i igrati se sa svojom maštom kao dijete te tu mogućnost iskoristiti za rad na sebi i svojoj budućnosti velika je spoznaja. Ovaj projekt me zainteresirao i za daljnje istraživanje tekstura te rad u mediju tekstilne umjetnosti.

Kroz ovaj projekt sam otkrila što želim u životu. Otkrila sam svoje probleme te sam uz rad na ovim teksturama usputno dolazila i do rješenja svojih problema. Osim toga, ovaj rad razvio mi još veću ljubav prema samoj tkanini i kostimu. Ovaj projekt mi je otvorio oči i sad jasno vidim da tekstilna umjetnost ima širok spektar mogućnosti kao što su skulpture, slike, monumentalne instalacije u prostoru i kostimi. Ovaj projekt mi je razvio ljubav prema tekstilnoj umjetnosti koju bih voljela više istraživati i okušati se i u nekim većim zadacima od ovog. Cijeli spektar unikatnih tekstura inspiriranih prirodom i mojim unutrašnjim doživljajem sebe i svijeta oko sebe, koje su nastale kao rezultat ovog istraživačkog rada, imaju legitimnu kostimografsku primjenu za široku paletu likova različitih psiholoških i socioekonomskih profila.

9. SAŽETAK

U ovom završnom radu bavila sam se kreiranjem unikatnih tekstilnih tekstura te art terapijskim djelovanjem takvog umjetničko-istraživačkog procesa.

Moja ljubav prema teksturama rodila se u prirodi u kojoj sam provela veliki dio djetinjstva promatrajući je i opipavajući njezine teksture. Stoga sam elemente prirode koristila kao glavnu inspiraciju u ovom projektu. Rad se odnosio na svjesne i nesvjesne radnje, a boje i simboli su mi pomogli u razotkrivanju problema. Kroz art terapiju sam otkrila srž svojih problema te mi je rad na teksturama donio mir i rješenje. Dobila sam ponovno volju za daljnjim napretkom i osobnim rastom te riješila problem emocionalne slabosti i depresije.

Daljnje istraživanje me dovelo do tekstilnog dizajna i tekstilne umjetnosti gdje sam otkrila mnoge umjetnike koji se bave tekstilnim stvaralaštvom kojemu i ja težim.

U ovom projektu kreirala sam 10 tekstilnih umjetničkih radova sljedećih naziva: *Izbacivanje loše energije, Ogledalo, Štit, Probijanje na površinu, Ožiljci, Sigurnost, Obećana zemlja, Konačno odredište, Oblak koji putuje i Kako blizu*. Detaljno i kronološki opisala sam proces rada te time dajem jasan uvid u svoje „putovanje“. Unikatne teksture sam potom opisala u mogućoj primjeni na kostimima gdje sam za svaku teksturu navela mogući karakter lika i situaciju u kojoj se on nalazi. Opisala sam i gdje bih pozicionirala ove novonastale teksture na tijelu glumca te u kakvom kazalištu bi bile najvidljivije.

Iskorištavanje svoje energije za kreativni rad nam donosi mnogo odgovora na potisnuta pitanja. Ovaj istraživački projekt tekstilne umjetnosti vodio me od otkrivanja art terapijskog potencijala i djelovanja do kreiranja proizvoda sa konkretnom uporabnom vrijednosti i snažnim komunikacijskim svojstvima.

KLJUČNE RIJEČI: teksture, tekstilne teksture, kostimografske teksture, art terapija, unikatni tekstil, tekstilna umjetnost, tekstilni dizajn, kostimografija

10. LITERATURA

KNJIGE:

- Meller, Susan I Ejjfers, Joost. (1991). *Textile Designs*, New York: Polkadot Inc.
- Duran, Mirjana. (2001). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada slap.
- Frlan, Damodar. (2009). *Moć boja, Kako su boje osvojile svijet*, Zagreb: Etnografski muzej.
- Jung, Carl Gustav. (1973). *Čovjek i njegovi simboli*, Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Škrbina, Dijana. (2013). *Art terapija i kreativnost: Multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji*, Zagreb: Veble Commerce.
- Šuvaković, Miško. (2005). *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Vles & Beton.

INTERNET:

- <https://www.pinterest.com/hannahjanelamb/textile-innovations/?lp=true>
- https://www.google.hr/search?q=textile+artists&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiwndHixaPdAhXGzYUKHalcBroQ_AUICigB&biw=1366&bih=631
- <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=46427>
- <https://study.com/academy/lesson/types-of-textile-design.html>
- <https://www.theartcareerproject.com/careers/textile-design/>
- <https://www.textileartist.org/>
- <http://www.fashionencyclopedia.com/A-Az/Arai-Junichi.html>
- <https://www.pinterest.com/menyawanderer/junichi-arai/?lp=true>
- https://wwd.com/fashion-news/textiles/gallery/junichi-arais-textile-innovations-on-display-11070632/#11/20171003_textiledesignadjunctprofjunichiarai_passes_away_photo
- <https://www.isseymiyake.com/en/brands/haat>
- <https://www.missoni.com/hr>

11. PRILOG S FOTOGRAFIJAMA PRIMJENE TEKSTURA

XVII. Slika

XVIII. Slika

XIX. Slika

XX. Slika

XXI. Slika

XXII. Slika

XXIII. Slika

XXIV. Slika

XXV. Slika

XXVI. Slika

XXVII. Slika

XXVIII. Slika

XXIX. Slika

XXX. Slika

XXXI. Slika

XXXII. Slika

XXXIII. Slika

XXXIV. Slika

XXXV. Slika